

Livgardeeskadronen 1848



Årsfiguren [1](#))

Selskabets årsfigur 2006

Den 31. maj 1866 - altså for 140 år siden - blev Den Kgl. Livgarde til Hest nedlagt, efter at enheden havde udgjort en fast bestanddel af den dansk/norske og senere af den danske hær siden enhedens oprettelse i januar 1661. Igennem perioden har enheden gjort tjeneste som tungt kavaleri i regulære slag - ikke mindst mod svenskerne ved Helsingborg den 10. marts 1710 og ved Gadebusch den 20. december 1712 - ligesom den gennem generationer har forrettet en omfattende kongelig vagt- og eskortetjeneste. Hertil kommer, at enhedens status som den fornemmeste kavalerienhed og dens udsøgte uniformering, bevæbning og urustyrd gjorde den i særlig grad pittoresk, hvor den færdedes.

Figuren og kunstneren

Til erhvervelse for medlemmerne har Selskabet fremstillet en tinfigur i flere enkeltdele i 90mm størrelse. Figuren, som er en afsiddet kongelig dansk livgarder til hest, som han så ud i 1848, er modelleret af nu afdøde mangeårigt medlem af Selskabet, Einar Hansen. Figuren, der udbydes, er fremstillet på følgende vis: Originaldele er af John Winther Hansen først lagt i slyngestøbningsform og derefter nystøbt, således at figurdelen - torso med ben, hoved, arme, pallaske, sabeltaske, patronstaske og remme med spænder - kan leveres i fint tin.



Forlægget for figuren
er Chr. Bruuns
Danske Uniformer,
Første Samling, 1837,
planche nr. 18:
Gardist ved
Livgarden til Hest.



Einar Hansen, der blev født den 30. juni 1923, og som blev begravet den 11. november 2004, er ikke mindst kendt for sin store og aldeles fremragende model af en dansk skanse, der i dag står på Historiecenter Dybbøl Banke, og som er bemandedet med dansk mandskab og bestykket med danske kanoner i 20mm størrelse samt for sine banebrydende modelleringer i såvel 54mm som i 120mm størrelse af det danske artillerisystem Fibiger 1834, der anvendtes i begge de slesvigske krige. Modellen af en stående dansk livgarder til hest 1848 er Einar Hansens første større modellering, og kvaliteten er imponerende høj, hvorfor det er en stor glæde netop i år at kunne udbyde den til køb for Selskabets medlemmer. Figuren vil kunne anvendes, som den er. Den kan bruneres, bemales i de rigtige farver, eller

den kan tillige konverteres til for eksempel en officer eller en trompeter; figuren vil også kunne suppleres med en hest - eksempelvis gennem brug af de fremragende heste fra firmaet Poste Militaire i 90mm størrelsen. Nedenstående afsnitstekster om Fra to til én eskadron og uniformsændringer undervejs og Uniformeringen tjener også det formål at belyse, hvorledes figuren gennem konverteringer kan ændres mere eller mindre vidtgående, end ved blot at følge teksten i afsnittet Garderen i revueuniform i 1848.

Oprettelsen

Livgarden til Hest blev oprettet i januar 1661, da man i Krigskollegiet fastlagde lønningssatser for hver enkelt af graderne: én oberst, én ritmester, to løjtnanter, én kvartermester, én mønsterskriver, tre korporaler, to trompetere og 120 gardere. Enhedens første oberst blev Frederik von Arenstorff (1626-1689), der havde stået i svensk tjeneste under belejringen af København, men som nu aflagde troskabsed til den enevældige danske konge, Frederik 3. (1609-1670). Arenstorff naturaliseredes i 1670 som dansk adelsmand.

Fra to til én eskadron og uniformsændringer undervejs

Under Napoleonskrigene mønstrede Den Kongelige Livgarde til Hest to eskadroner, der primært havde til formål at forrette vagt- og eskortetjeneste for kongefamilien, og hvor hver eskadron talte fire officerer, fem underofficerer og 60 gardere, foruden understab med en samlet styrke på 153 mand. I understaben indgik kvartermester, feltskærer, auditor, berider og hans assistent, underfeltskærer, paukeslager, fanesmed og sadelmager foruden fem trompetere.

Enheden på kun én eskadron, som Livgarden til Hest reduceredes til under Treårskrigen, blev påvirket og formet af en række organisations- og udstyrsbestemmelser frem til 1848.

I 1815 bestemtes det, at enheden ikke længere skulle bruge karabin, bortset fra, når man var afsadlet ved paraderinger og ved vagttjeneste, og til hest skulle alene flankørerne føre karabin. I 1828 fulgte bestemmelsen om under vagttjeneste ikke længere at bruge karabin men i stedet dragen pallask. I juli 1832 havde man fået afprøvet prøvekyrasset, som derefter sendtes til Solingen sammen med en bestilling på kyrasser. Da en prøve fra fabrikken var blevet godkendt året efter, kunne man nu på Frederiksværk bestille lignende kyrasser men til officererne. Med kyrassernes indførelse bortfaldt i 1833 enhedens skytteafdeling, men halvdelen af hver eskadrons 2. deling skulle i stedet øves i blænkring med rytterpistoler.

Ligeledes i 1832 bestemtes det, dels at officerskolleterne skulle have samme snit som mandskabets, og at knaphullerne på kraven og opslagene på kolleten så vel som på skøderne ikke skulle broderes men forsynes med en sølvtrøse, og dels at de hidtil anvendte distinktioner på kolletens ærmer skulle bortfalde, og at der i stedet skulle bæres epauletter på kolleterne af samme farve som hidtil med den forandring, at epauletterne for premier- og sekondløjtnanter skulle være med høj rød kant. I 1833 kunne officererne anbringe en sølvbroderet krone på kolletens skøder, og mandskabet normeredes med en lignende.

Med den nye hærordning af den 28. april 1842, der blev gennemført den 1. juni, reduceredes Livgarden til Hest til én eskadron, og den annekteredes en husardivision med 2 husareskadroner. Frem til raupehjelmens indførelse i 1835 havde man kunnet skelne mellem de to eskadroner ved hjælp af toppen på casquens fjer, der var rød eller blå.

I januar 1843 fulgte detaljerede bestemmelser for officerernes uniformering:

1. Galla: rød uniformskjole med sølvbroderi i sløjfer, hvide bukser og stive støvler, trekantet hat, skærf og kårde.
2. Halvgalla: samme påklædning men med lyseblå klædesbukser med sølvgalon i stedet for hvid.

3. Revuepåkledning: kollet, kyras, skindbukser og stive støvler, casque, gallapatrontaske i sort rem, skærf, pallask, sabeltaske og handsker med stive kraver.
4. Til daglig vagttjeneste: revuepåkledning men uden kyras og med daglig patrontaske i sort rem.
5. I tjeneste under gevær: kollet med eller uden kyras, lyseblå klædesbukser med hvid galon, casque, daglig patrontaske i sort rem, skærf, pallask og sabeltaske.
6. I daglig tjeneste: uniformskjole eller frakke, lyseblå klædesbukser med hvid besætning, trekantet hat og pallask.
7. I indre tjeneste: samme påklædning som i daglig tjeneste, men med hue i stedet for trekantet hat.

Afsadlet skulle der ikke anlægges kyras, med mindre det blev udtrykkeligt befalet.

I 1844 reglementeredes eskadronens underofficerer med epauletter ligesom fodgardens underofficerer havde det, dog med den forskel, at klædesbesætningen skulle være ponceaurød i stedet for fodgardens lyseblå. Yderligere skulle skulderstropperne på kolleterne for trompetere, underkorporaler og gardere forsynes med det kongelige navnetræk ("Rexer") med krone af nysølv.

I september skulle Livgardeeskadronens officerer straks anlægge kapper af lyseblåt klæde med højrøde kanter, ligesom underofficererne, trompeterne og garderne skulle det, når opslidningsterminen for de eksisterende røde kapper og mantelsække udløb. Det vil sige, at der derefter løbende skulle leveres lyseblå kapper og mantelsække som i det øvrige kavaleri.

Efterfølgende - under Frederik 7. (1808-1863) blev såvel kapperne som mantelsækkene på ny røde. I 1844 bestemtes også, at eskadronen i den daglige vagttjeneste skulle bære lyseblå klædesbukser med hvid galon over støvlerne i stedet for som hidtil skindbukser og stive støvler.

Deltagelsen i Treårskrigen 1848-1851

Reelt deltog Livgardeeskadronen, som enheden hed under Treårskrigen, ikke i krigshandlinger undervejs i felttogene. Ved oprørets udbrud i marts 1848 formeredes det danske armékorps for at rykke ind i Slesvig. Den 1. april afmarcherede Livgardeeskadronen fra hovedstaden, over Fyn og gennem Kolding nåede man Flensborg og gik atter tilbage til Kolding den 16. april. Herefter fulgte - sammen med andre kavalerienheder - kantonnement mellem Middelfart og Odense. Tidligt i maj blev Livgardeeskadronen trukket tilbage til Frederiksborg. Otto Baches berømte maleri af enhedens indskibning i Korsør har sin baggrund i, at enheden under kommando af Prins Christian til Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg - den senere Kong Christian 9. (1818-1906) - den 20. juni fik ordre om at afmarchere fra Frederiksborg til Korsør, hvor der overskibedes til Kolding.



Prins Christians møde, den 28. april 1848, med Carl baron Blixen-Finecke (1822-1873), der førte den ene af de to eskadroner af Herregårdsskytterne. Illustration af K. Hansen-Reistrup, 1897.

Livgardeeskadronen indgik herefter sammen med de to husareskadroner i en kavaleribrigade, og i midten af juli var brigaden trukket tilbage til Vejleområdet med Livgardeeskadronen ved Konstantia Kro og Hedensted. Få var de forposttjenester, der fulgte frem til våbenstilsstanden den 2. september, hvorefter eskadronen blev sendt tilbage til kongelig vagttjeneste ved Frederiksborg.

Ved krigens nyudbrud afmarcherede enheden på ny den 14. marts 1849 til Fyn og returnerede medio april til hovedstaden. Herefter stod det på vagttjeneste på Frederiksborg og Christiansborg slotte og på en kongelig revue den 11. september på Amager Fælled. Under felttoget i 1850 opholdt Livgardeeskadronen sig i København.

Otto Baches maleri af Livgardeeskadronen



Hestegarden indskibes i Korsør for at begive sig til Krigsskuepladsen 1848

Otto Bache (1839-1927) var købmandssøn fra Roskilde: Han blev professor ved Kunstakademiet i København 1887-1909, og udviklede sig blandt andet til at blive en fremragende dyremaler. Blandt hans store værker er billedet af de sammensvorne, der rider fra Finderup morgenen efter mordet på Erik Glipping, gengivelsen af et koppel heste uden for Lindenborg Kro ved Roskilde og soldaternes hjemkomst til København i 1849.

Han malede som et bestillingsarbejde den storslåede og krigsromantiske gengivelse af Livgardeeskadronens indskibning i revueuniformering, således at maleriet kunne overrækkes som gave til Christian 9. i forbindelse med kongens 25 års jubilæum den 15. november 1888. Maleriet, der er betitlet "*Hestegarden indskibes i Korsør for at begive sig til Krigsskuepladsen 1848*", er et nationalt klenodie i kongehusets eje, men deponeret til Museet på Sønderborg Slot, hvor det kan ses.

Det helt naturalistiske og romantisk-realistiske maleri måler 4 alen i længden og 2 alen og 16 tommer i højden (262 cm X 173 cm). Maleriets disposition er usædvanlig og har også været genstand for overvejelser om, hvorvidt Christian 9. måtte have fundet, at kunstneren havde tildelt den senere konge en for tilbagetrukket placering. På proportioner og perspektiv er der imidlertid intet at udsætte.

Sceneriet udspiller sig på Korsørs Esplanade, ved Gammel Bro og med Fæstningen i baggrunden. Til højre ser man en garder, der bøjer sig efter en tabt læderrem og til venstre en anden garder, der har været skødesløs nok til at tabe sin rytterpistol, én har aflagt raupehjelm, mens han vander sin hest, en anden tørrer sveden af panden. Hestene føres ved hånden om bord i skibet.

Midt i maleriet finder vi så den lille dreng - formentlig Peter "Forgaard". I sine erindringer skriver Otto Bache blandt andet om sin barndom, da han i 1848 som ni-årig boede på Amager. I gården, hvor familien boede, var der "*to Peter'e, som for at skjælne dem fra hinanden blev kaldt efter deres Boliger, Peter Forgaard og Peter Baggaaard, den første var om Sommeren barbenet og i Krigens Tid solgte han Skillingsviser (jeg har søgt at forherlige ham paa Billedet af Hestgarden).*"

Peter har på maleriet fået træsko på, og er i færd med at sælge sine skillingsviser, hvorved gruppen i forgrunden også bliver fremhævet.

Ritmester Prins Christian til Glücksborg - den senere Christian 9. - finder man i en tilbagetrasket position med hånden på hoften, til højre for sig adjudanten, kammerherre, løjtnant Alexander Georg Berner (1793-1850) og i samtale med formentlig kaptajn Peter Wilhelm Tegner (1798-1857), søtransportvæsenets leder.

Umiddelbart til højre for Fæstningstårnet ses Livgardeeskadronens estandart båret af en underofficer.

Foran løjtnanten med estandarten står der en trompeter med rød hestehårsraupe på kammen, som er i færd med at regulere saddeltøjet på sin grå hest. På skuldrene bærer han røde svalereder med sølvtesse, og han er udstyret med trompet model 1828.

På Post- og Telegrafvæsenets armerede hjuldamper, *Skirner*, er matroserne i færd med dels at spule og skure dæksplanker, og dels at efterse sejl og rær - for selv et dampskib kunne få behov for at anvende vindkraft. I stævnen går en linieinfanterist vagt - ikke med chakot men med ungarsk hue - og i agter taler et par gardere og en matros sammen. Endelig sidder der foran kompashuset en piberygende officer med fez. I baggrunden er der mastetoppe fra smakkerne - en skonnert og et par jagter.

Det er blevet drøftet, på hvilken dato den afbildede indskibning finder sted, idet der er to muligheder: den 31. marts/1. april eller den 24./25. juni. Afgørelsen er vel ligetil, nemlig at kunstneren må have arbejdet med den sidste af de to datoer, al den stund, at der i baggrunden er løv på træerne. Derfor må der være tale om situationen, efter at eskadronen den 20. juni var beordret til afmarch fra Frederiksborg, havde overnattet i Slagelse, hvorefter den ankom til Korsør tidligt om formiddagen og indskibedes i hjuldamperen *Skirner* under livligt røre på Havnepladsen.

Otto Bache har tillige malet det mindre billede (69 X 93 cm.) "*Hestgarden rider ud fra Kasernen*", som han har signeret i 1911, og som afbilder fronten af eskadronen, der med to trompetere og prins Christian forrest forlader Hestgardens Kaserne i Frederiksholms Kanal i retning mod Marmorbroen.

Eskadronens organisering

Med hærordningen 1842 blev kavaleriets kyrasser-, og dragonregimenter nedlagt og udskiftet med seks nummererede dragonregimenter på hver fire eskadroner, mens Den Kongelige Livgarde til Hest blev reduceret fra to til én livgardeeskadron. Tilsammen udgjorde Livgardeeskadronen og Gardehusardivisionen på to eskadroner et kavaleriregiment under betegnelsen Den Kongelige Garde til Hest. Livgardeeskadronen bestod af én ritmester af 1. klasse (eskadronchef), én ritmester af 2. klasse, to premierløjtnanter, fire sekondløjtnanter, én overvagtimester, én kvartermester, fire vagtmestre, seks korporaler, én paukeslager, fire trompetere og 120 gardere af 1., 2., 3. og 4. års-mandskaber inklusive otte underkorporaler - i alt 145 mand som fredsstyrke. Desuden var der 120 gardere som krigsreserve af det 5., 6., 7., og 8. års mandskaber inklusive otte underkorporaler.



Postkort [2](#))

Prins Christian til Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg var kommandør og ritmester af 1. klasse. Adolph Frederik Schack von Brockdorff (1810-1859) var ritmester af 2. klasse.

Uniformeringen

Alt imens den røde livkjole i marts 1848 blev beordret udskiftet med mørkeblå våbenfrakke i infanteriet (med undtagelse af jægerne, der normeredes med grøn), skulle også Livgardeeskadronen radikalt omuniformeres fra sandgult til mørkeblåt. Modstanden må dog have været for betydelig, for i realiteten ændredes der ikke så gennemgribende for Livgardeeskadronen. Det udstedte cirkulære åbnede mulighed for den undtagelse, at man under kyrasset kunne anlægge den i 1832 normerede sandgule kollet, hvilket derfor skete ved udmarchen i 1848. De nye mørkeblå våbenfrakker kunne Livgardeeskadronen i december 1848 overdrage til Livgarden til Føds, og på ny bruge sandgule våbenfrakker - dog i samme snit som våbenfrakken.

I november anlagde Livgardeeskadronen våbenkjoler, og kolleterne skulle fremover kun anvendes til galla. Til kyras anlagde officererne igen de tidligere brugte ærmedistinktioner i stedet for epauletter, kun anbragtes de så højt oppe, at de ikke dækkedes af handskekraverne.

Garderen i revueuniform 1848



Raupehjem for
Livgardeeskadronen
model 1835

Raupehjem

Sort raupehjem model 1835 med kam, frontplade og kant på forskyggen i messing. Sort hestehårsraupe på kammen. På frontpladen en "sølvsol" med rigsvåbnet i messing i midten. Hagerem med messingskæl. Over hageremmens messingroset i venstre side en rød/hvid/rød kokarde i læder.



Gardist 1849 [3](#))

Kollet

Sandgul (paille) kollet model 1832 med kraprøde opslag med sølvtræse (skjult af kravehandskerne), skødekanter og krave. Kraven har fortil besætning af sølvtræsser. På midten af hvert af skøderne er påsat en lille sølvkrone.

Kyras

Messingkyras model 1832 består af bryst- og rygstykke af jernplader belagt med messingblik og med rande af jern med nittenagler af messing. Bagstykket har skulderschupper af læder belagt med messingskæl og holdes med schupperne, spændestykke og strop fast til bryststykket. Vægten er knap 7,5 kg. Rød kreppet kantning forneden og rundt om åbningerne til armene. Kyrasser for gardere og underofficerer leveredes fra fabrik i Solingen, mens officerernes leveredes fra Frederiksværk.

Kravehandsker

Handske er hvide (flødefarve). Formentlig har kraverne været kridtet og handskerne ikke.

Skindbukser

Bukser i vædderskind er hvide (flødefarve).



Officerspatrontaske [4](#)

Underofficerspatrontaske

Livrem

Sort lakeret rem ovenpå kolleten men under kyrasset.

Kravestøvler

Støvler er sorte med påspændte jernsporer. De hvide uldne strømper kan skimtes ved støvlernes overkant.

Patrontaskebandoler

Bandoler er i sortlakeret læder med sølvspænde og trekantet skilt med kabinetsvåbnet i nysølv omgivet af laurbær- og egegrene som ved bandolerskiltet for Livgarden til Fods. I patrontaskebandoleret førtes en ladestok til de to pistoler.

Patrontaske

Taske er i sortlakeret læder med et skjold i nysølv med det kronede kabinetsvåben omgivet af en laurbær- og en egegren, støttet af to vildmænd omgivet af faner og tromme på taskelåget. På hvert af taskens to nederste hjørner er påsat en "flue" i nysølv.

Pallaskgehæng og sabeltaske

Pallaskgehæng er i sortlakeret læder med to sabelbæreremmer, ophængskrog af jern og firkantet lås af nysølv, hvorpå rigsvåbnet i messing samt ringe og spænder af nysølv. Den sorte sabeltaske bæres i tre bæreremmer og bærer det kongelige kronede navnetræk (FR VII) i sølv.

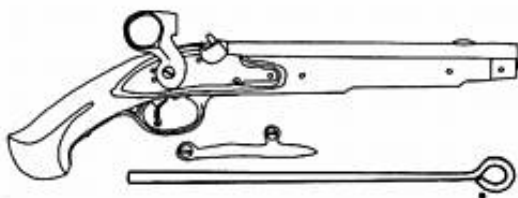


Pallask [5](#)

Bevæbningen

Pallask

Kyrasserpallask model 1831 tilgik Livgarden til Hest i 1842. Klingens énægget med en bred og smal hulslibning. Den har et kraftigt jernkurvefæste med fem bøjler, længderiller på nakkestykket. Det læderbeklædte greb er bevokset med messingtråd i riller. Skeden er af jern med to bæreringe. Hele pallasken måler 111 cm. Pallaskkvasten er lukket af blåt garn med sølvfrynser og bæres i brun rem af platlæder.



Pistol [6](#)

Pistoler

Alle i Livgardeeskadronen bar to stk. rytterpistol af ældre model (model 1806 eller 1807) med flintlås. Først i 1849 fik man nye (franske) perkussionspistoler model 1849 - et våben man dog aldrig rigtig blev tilfreds med.

Officerer



Officer, 1849 [7](#)

Skærf

Officersskærf i de oldenborgske farver gult og rødt.

Patrontaskebandoler

Bandoler er i sortlakeret læder med spænde i sølv. Bandolerskjold er i sølv med kabinetsvåbnet og med Elefantordenen omgivet af to vildmænd. Gallabandolerskiltet fortil er et løvehoved i sølv med tre kæder ned til sølvskjold med det kronede kongelige navnetræk (FR VII) i forgyldt monogram. I patrontaskebandoleret førtes en ladestok til de to pistoler.

Patrontaske

Taske er i sortlakeret læder med det kronede forgyldte rigsvåben og med Elefantordenen omgivet af to vildmænd i sølv på taskelåget.

Pallask

Til vagttjeneste anvendte officererne fortsat sølvpallask model 1772.

Pallaskgehæng

Pallaskgehæng er i sortlakeret læder med løvehoveder og hage af sølv samt sølvspænder og to sabelbæreremmer. Sabeltaske i sortlakeret læder med det kronede kongelige navnetræk (FRVII) i forsølvet metal.

Distinktioner og gradstegn

Fra 1832 til 1849 bar Livgardeeskadronens officerer almindelige epauletter ligesom den øvrige del af hærens officerer - men med det kronede kongelige navnetræk (FRVII) i guld i skålen. Ritmesterens epaulet bar frynser, løjtnantens ingen. I felten i 1848 bar officererne og underofficererne feltdistinktioner, således som de var overført fra husarernes distinktionssystem. Hertil anvendte man en dobbelt skuldarsølvsnor for sekondløjtnanter og lavere underofficersgrader, dobbelt skulderguldsnor med fra ingen til tre rosetter for officerer, dobbelt snoet guldkantille med ingen, to og tre rosetter af samme slags for henholdsvis major, oberstløjtnant og oberst og firedobbelt snoet guldkantille med fra én til tre stjerner for graderne

generalmajor til general. I 1849 genindførtes ærmegradstegn for ritmestre og løjtnanter (henholdsvis én og fire rosetter), sandsynligvis fordi det anlagte kyras vanskeliggjorde aflæsning af graden.

Efter reglementet af den 20. august 1842 skulle Livgardeeskadronen føre tre typer pallaskkvast. Hertil kommer officerernes felttegn:

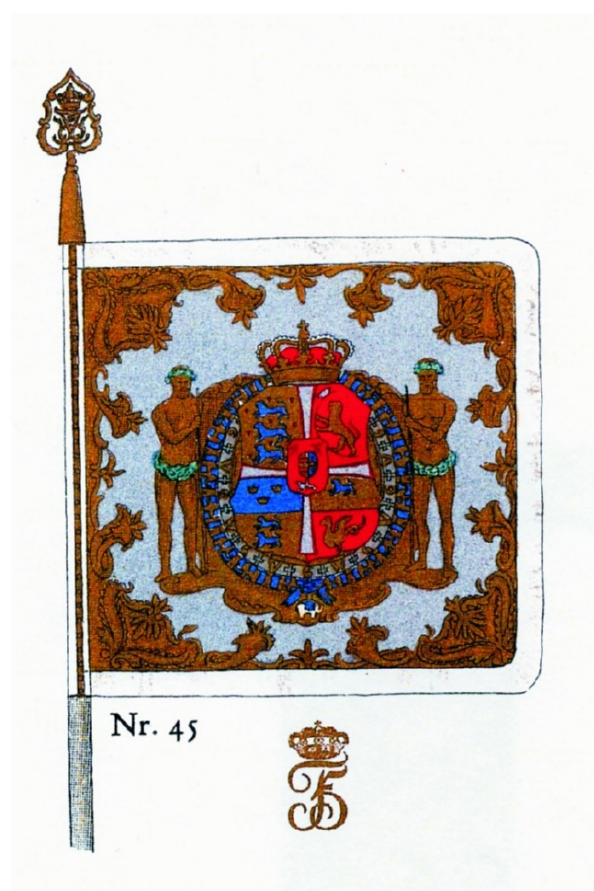
1. For officerer gult/rødt felttegn.
2. For overvagtmasteren og stabstrompeteren: en lukket kvast af sølvkantille med rem af sølvtræse ivævet to røde silkestriber.
3. For kvartermestre, vagtmestre, korporaler, trompetere og paukeslageren: en lukket kvast af lyseblåt garn med sølvkantiller og rød saffiansrem, gennemsyet med sølvtråde på begge sider.
4. For underkorporaler og gardere: en lukket kvast af blåt garn med sølvfrynser og med brun rem af platlæder.

Til daglig tjeneste anvendte man remmene af platlæder.

Rideudstyr

Valdrap model 1833 og mantelsække er tilvirket i rødt kirsej og kantet med sølvtræse. Pistolhylstrene i læder er ligeledes dækket med rødt kirsej og forsynet med det kronede kongelige navnetræk (FR VII) i sølvbroderi og kantet med sølvtræse. Der anvendtes en kombination af sorte og hvide læderremme i hestens hovedtøj og i tøjlerne.

Estandarten



Estandart [8](#))

Estandarten, som Otto Bache har gengivet på sit maleri, stammer fra Frederik 5. (1723-1766), og blev ført

af Livgarden til Hest frem til nedlæggelsen i 1866. Alle andre enheder i hæren fik ved kongelig resolution af den 8. juni 1842 reglementeret Dannebrog som fane eller estandart, dog modtog Livgarden til Fods først sine galla- og daglig Dannebrogspaner i 1847.



Estandartfører i kollet [9](#)

Dugen på estandarten, som er af dobbelt silkedamask, måler 58 cm i højden og 60 cm i bredden med lærred imellem. Den er på begge sider broderet med guld og sølv, med sølvet som bund for det øvrige broderi. På den ene side er i guldtrækkerarbejde, broderet det fuldstændige danske våben med krone. Uden om skjoldet, der holdes af to skjoldholdere, hænger Dannebrog- og Elefantordenens kæde. På dugens anden side, ligeledes dækket af guld- og sølvbroderi, findes i stedet for våbenet et sammenslynget F.V. I fanespidsen ses Frederik 5's navne-ciffer i spejlmonogram. Estandarten står i dag i Fanegemakket på Christiansborg Slot.

I felten bar Livgardeeskadronen i 1848 en feltestandard - en såkaldt kvarterfane - som var rød med mantovakors og med ét bogstav i hvert hjørne "L - G - t- H" (Liv-Garden-til-Hest).

Kaserneringen

Oprindelig var mandskabet i Livgarden til Hest - i lighed med andre enheder i hovedstaden - indkvarteret hos de københavnske borgere. I Frederiksholms Kanal nr. 26 ligger der i dag en gruppe gulkalkede bygninger med det lange forhus midt i gruppen af enkeltbygninger; det var i disse, at Livgarden til Hest blev kasereret. Efter kongens resolution af den 13. januar 1792 afstod Materielgården i København den nordlige del af sin matrikel bag Ny Kongensgade, hvorefter Ingeniørkorpsets arkitekt, hofbygmester A.J. Kirkerup (1749-1810), samme år opførte en kaserne for den Kongelige Livgarde til Hest.

Bygningskomplekset blev disponeret til at rumme to eskadroner med boliger for én major, to vagtmestre, 11 underofficerer, to fanesmede og 183 gardere samt samlingsstue, munderingskamre, sygestue og marketenderi samt stalde til 201 heste. Kasernens hovedfløj strakte sig mellem Frederiksholms Kanal og Vester Voldgade og var med to tværbygninger forbundet med en bagbygning. Mod Vester Voldgade blev kasernen sammenbygget med det store hømagasinet. Staldene etablerede man i underetagen, mens der indrettedes til boliger, indkvartering og opmagasinering på første salen. Kasernen brændte imidlertid allerede søndag den 25. marts 1798, men straks derefter opførtes en ny ligeledes i nyklassicistisk stil, som

blev taget i brug i marts 1799. I den nye kaserne skulle der kunne indkvarteres én major, én adjutant, to løjtnanter, én feltskærer, én sadelmager, 19 gifte underofficerer, trompetere eller gardere, 118-124 ugifte gardere og én marketender, hvortil kommer stalde til 170 heste samt fourage til 2½ måned - altså en reduktion i såvel mandskab som heste.

Alle de bygninger, der er afbildet på den oprindelige plan, ligger der endnu, og den lange gule længe, som er anbragt vinkelret på kanalen, har en ganske kort front mod vandet. Ved genopførelsen efter branden blev facaden let ændret, og man erstattede stueetagens halvrunde vindue med de tre nuværende, der svarer til første sals. Kasernebygningen består således af en lang hovedbygning fra kanalen op til hømagasinet og bagved den midterste del af en lukket gård omgivet af sidebygninger og en bagbygning.

Blandt de mere kendte beboere er Hans Chr. Lumbye (1810-1870), der i august 1829 ansattes som trompeter ved Den Kongelige Livgarde til Hest, indtil han den 31. august 1843 lod sig pensionere fra enheden..

Under den del af Treårskrigen, hvor Frederik 7. opholdt sig på Frederiksborg, benyttede man dér en kaserne i slotsstalden med plads til et detachment på to underofficerer, én trompeter og 25 gardere af Livgardeeskadronen.

Nedlæggelsen i 1866



Maleri af Ditlev Conrad Blunck
"Afsked - en gadescene" [10](#)

Den 2. februar 1866 nedsattes en hurtigarbejdende forsvarskommission bestående af 10 rigsdagsmænd, fem landofficerer og fire søofficerer, der med vedtagelsen af den ny hærlov den 6. juli 1867 fik realiseret sit samlede forslag. Formentlig var formålet med kommissionens sammensætning, at man derved ville kunne sikre eller lette behandlingen af et eventuelt lovforslag i rigsdagen ved i forvejen at have gjort

rigsdagsmænd fra forskellige politiske partier medansvarlige. Kommissoriet havde blandt andet til formål "at udarbejde en samlet plan for land- og søforsvarets ordning, og derved navnlig overveje spørgsmålene om personellet og materiellets fordeling og uddannelse".

Efterdønningerne fra krigen i 1864 nødvendiggjorde besparelser i hæren, og på den baggrund stod Livgarden til Hest formentlig svagt, da den under krigen havde vist, hvorledes det klassiske tunge kavaleris dage og nytte til meget andet end til vagt- og eskortetjeneste var talte. Krigsminister Johan Valdemar Neergaard (1810-1879) forsøgte under folketingets møde den 6. februar 1866 at vinde et flertal for en plan om at reducere men bevare enheden. Efter endnu et ændringsforslag kom gardens beståen til afstemning, og forslaget forkastedes med 77 stemmer imod og 2 for.

Nedlæggelsen af Livgarden til Hest afventede således ikke den nye hærlov, idet kongen allerede den 16. april annoncerede den forestående nedlæggelse og den 28. maj 1866 holdt afskedsparade med hærens fornemmeste enhed, der kl. 10 stod i vagtmæssig påklædning i Ridehuset på Christiansborg. Herefter faldt det i Krigsministeriets lod at træffe de fornødne foranstaltninger til aflevering inden den 31. maj af heste, munderings- og armatursager samt kasserneinventarium. Disse afleveringer skete så til kavaleri- og artilleriregimenterne, Varedepotet, Arsenalet og Kasernedirektoratet. Meget af gardens materiel er herefter gået i forfald.



Patrontaskeskilt for gardere [11](#)

Tak

For støtte og bidrag til teksten og illustrationerne takkes:

Birgitte og Bert Hansen
Jesper Gram Andersen
Jørgen Kofoed Larsen
Niels Elsborg

Litteratur

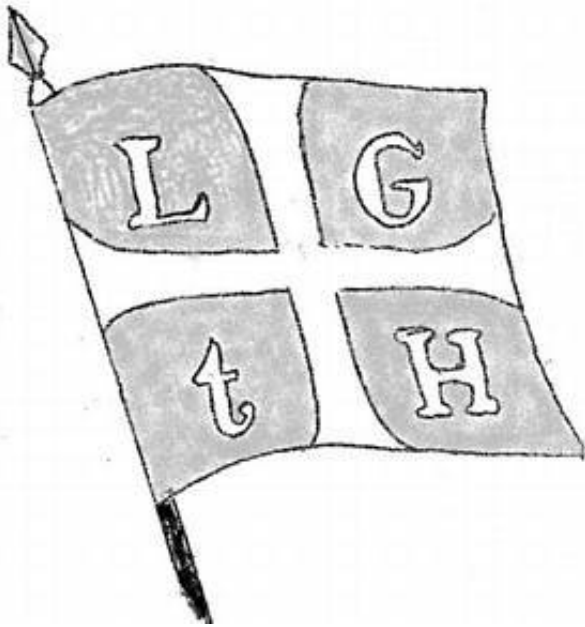
- Bache, Otto, *Maleren Otto Baches Erindringer*, (påbegyndt 1917), Kbh. 1964.
- Bjerg, Hans Chr., "*Debatten om Danmarks strategiproblem 1872-76*", Historie. Jyske Samlinger, Ny række, X, Aarhus 1972-1974.
- Bruhn, Helge, *Dannebrog og danske Faner gennem Tiderne*, Kbh. 1949.
- Bruun, Chr., *Danske Uniformer*, Første Samling, Kbh. 1837.
- *Chakotens særnummer: Den Kgl. Livgarde til Hest, Historie Uniformering Erindringsmedalje*, Kbh. 1977 (særtryk af Chakoten nr.3 og Ordenshistorisk Selskab nr.2).
- Christensen, Rolf, "*Rytteriets uniformering under krigen 1848-1850*", Vaabenhistorisk

- jubilæumsaarbog XXXVII, Kbh. 1992, p.148-161.
- Hansen, Bert m.fl., *Den Danske Hær og Flådes uniformer 1886*, Vaabenhistoriske Aarbøger nr. 42, Næstved 1997.
 - Hartmann, Sys (Red.), *Weilbach. Dansk Kunstnerleksikon*, Bd.1, Kbh. 1994.
 - Hyllested, H.C., *Collection complète des uniformes de la marine et de l'armée Danoise, dédiée à a majesté le Roi*, Altona 1829.
 - Krogh, C.C. v., *Meddelelser om Den Kongelige Livgarde til Hest. Et Bidrag til dens Historie, væsentlig støttende sig paa de i Archiverne opbevarede, originale, hidtil utrykte Aktstykker og Dokumenter*, Kbh. 1886. Krogh, F., *Dansk Adelskalender*. Kbh. 1878.
 - Løvschall, Frans, *Den nye Th. Møller. Gamle danske militærvåben*, Næstved 1998.
 - Museumsforeningen for Korsør Kommune, "*Hestegarden indskibes i Korsør i 1848*", Korsør 2000.
 - Paulsen, J. (Red.), *Tøjhusmuseets bog om Treårskrigen 1848-49-50*, Kbh. 1948.
 - Sabroe, L., "*Hestgardens Kaserne. Historisk Oversigt*", Militært Tidsskrift, Kbh.1966, p. 381-401.
 - *Vaabenhistorisk Årbog 1991-1992*.
 - Vaupell, Otto, *Den danske Hærs Historie til Nutiden og den norske Hærs Historie indtil 1814*, Kbh. 1872-1876.
 - Weilbach, Fr., "*Civiletatens Materielgaard*", Historiske Meddelelser om Staden København og dens Borgere, 3.Rk., 1. Bd., Kbh. 1934-1935.



Paukefane [13](#))

Hans Chr. Wolter



Kvarterfane [12](#))

Illustrationer

- 1) Bemalet 90 mm figur af en gardist fra Livgardeeskadronen 1848 i revueuniform. Selskabets årsfigur er modelleret af Einar Hansen og her samlet og bemalet af John Winther Hansen.
- 2) Postkort fra Tøjhusmuseet med farvelægning efter Chr. Bruun, Den kgl. Livgarde til Hest 1837, Ritmester og Garder.
- 3) En Gardist 1849. *Våbenhistorisk Årbog 1992*. Fra en serie håndkolorerede, og meget sjældne tryk af ukendt proveniens med illustrationer af hele den danske hærs uniformering 1849. Serien er den eneste og mest pålidelige samtidige dokumentation af tidens uniformer. Mantelsækken var i 1848 rød og ikke som vist blå. Formentlig var den dog blå i 1849, som her afbildet. [Vaabenhistorisk Selskab, der har udgivet 11 (kavaleri samt artilleri - med fortrinlige kommentarer ved Rolf Christensen) af seriens i alt 48 afbildninger, kunne indhøste anerkendelse ved at publicere de resterende plancher med tilsvarende kvalificerede tekster. Køn er serien måske ikke grundet den ringe farvekvalitet, der er anvendt til kolorering. Men serien er unik og forbavsende lidt kendt (Red.)]
- 4) Patrontaskebandoler med -taske for officerer med det kronede, forgyldte rigsvåben på tasken og patrontaskebandoler med -taske for underofficerer med det brede kronede kabinetsvåben på tasken.
- 5) Kyrasserpallask model 1831, der i 1842 blev udleveret til Livgardeeskadronen. Fæstet og skeden (fra 1837) er i jern, og grebet er læderbeklædt og beviklet med messingtråd (*Den nye Th. Møller*, nr. 63).
- 6) Rytterpistol model 1806/1846. Pistolen i bøgetræsskæfte er fremstillet på Kronborg Geværfabrik oprindelig med flintelås og efter approbation i 1846 samme sted ombygget til perkussion. (*Den nye Th. Møller* nr. 63).
- 7) En Officer, 1849 *Våbenhistorisk Årbog 1992*. Fra samme serie som gardisten 1849. En overmaling vanskeliggør synligheden af det kongelige navnetræk på pistolhylstrene.
- 8) Den tunge, silkevævede estandart, der fra 1753, Frederik 5.s tid, blev båret indtil Livgardeeskadronens nedlæggelse i 1866, og som i dag er udstillet i Audiensgemakket på Christiansborg Slot.
- 9) Estandartfører i kollet, efter H.C. Hyllested, 1829. Estandartbandoleret kan ses i detaljeret aftegning på Chr. Würgler Hansens planche, *Den Kongelige Livgarde til Hest 1800-13*.

10) Maleri af Ditlev Conrad Blunck (1798-1854) "*Afsked - en gadescene*", hvor det næppe er kæresten hjemme fra sognet, som garderen tager afsked med uden for bygningen, alt imens dyrene forsyner sig. Bukserne er her vist i samme farve som kolletten, hvor de ellers andetsteds vises lysere.

11) Patrontaskeskilt for gardere i nysølv med det kronede kabinetsvåben.

12) Feltestandarden - også kaldet en kvarterfane - som var rød med mantovakors og med ét bogstav i hvert hjørne "L - G - t - H" (Liv-Garden-til-Hest). Efter tegning af Jørgen Koefoed Larsen.

13) Paukefane for Livgardeeskadronen er rød med sølvkantning med kvaster i en blanding af røde, gule og lyseblå tråde. Vildmændene, der omkranser det danske våben med elefantorden, bærer brune køller og hovedbeklædning og lændeklæder i lysegrønt. Ligesom trompetererne bar paukeslageren rød hestehårsraupe på kammen af raupehjelm, og på skuldrene bar han røde svalereder med sølvtresse. Efter tegning af Chr. Würbler Hansen.